

ES attīstības sadarbības politika

Publicēts: 30.06.2021.

Attīstības sadarbība ir viena no galvenajām ES ārējās politikas jomām līdz ar drošības un tirdzniecības politiku, kā arī vides un klimata pārmaiņu jautājumiem. ES starptautisko partnerību un attīstības politiku, kuras galvenais mērķis ir mazināt nabadzību, nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, veicināt demokrātiju, cilvēktiesību ievērošanu un tiesiskumu visā pasaulē veic Starptautisko partnerību ģenerāldirektorāts (*Directorate-General for International Partnership*).

ES ir jaunattīstības valstu galvenais partneris attīstības un humānās palīdzības, tirdzniecības un tiešo investīciju jomā. ES dalībvalstis kopā sniedz vairāk nekā 50% no visas pasaulē sniegtās attīstības palīdzības.

ES attīstības sadarbības politikas ietvaru veido ANO Dienaskārtība ilgtspējīgai attīstībai 2030. Lai veicinātu ANO Dienaskārtībā ilgtspējīgai attīstībai 2030 noteikto IAM sasniegšanu, ES dalībvalstis apņēmas palielināt sniegto finansējumu attīstības mērķiem līdz 0,7% no nacionālā kopienākuma (NKI) līdz 2030. gadam. Finansējuma mērķi ir diferencēti atkarībā no valsts dalības ilguma Eiropas Savienībā (ES15 – 0,7% no NKI, ES13 (ieskaitot Latviju) – 0,33% līdz 2030. gadam).

ES attīstības sadarbības politikas dokumenti

ES attīstības sadarbība un palīdzība balstās uz Lisabonas līgumu (Treaty of Lisbon; 2009), ANO Dienaskārtību ilgtspējīgai attīstībai 2030 (2015), jauno Eiropas Vienprātību attīstības jomā (2017) un ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Parīzes nolīgumu (2015). Tāpat ES ir uzņēmusies saistības globālās palīdzības efektivitātes veicināšanai, pievienojoties tādām deklarācijām kā Busānas partnerība efektīvai attīstības sadarbībai (2011) un Adisabebas Rīcības programma par finansējumu attīstībai (2015). Saskaņā ar Busānas partnerības un Adisabebas Rīcības programmā ietvertajiem principiem attīstības sadarbības finansētāji un īstenotāji rīkojas caurskatāmi un atbilstoši labas pārvaldības principiem, tostarp atbalstu piešķir atvērtā un taisnīgā procesā.

Tāpat jāatzīmē, ka jaunajā Eiropas Vienprātībā attīstības jomā (2017), kā arī Globālajā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā (2016) ES un tās dalībvalstis apņēmas labāk sadarboties (*working better together*). Šī pieeja paredz stiprināt Eiropas ieguldījumu ANO Dienaskārtībā 2030 īstenošanā, izmantojot lielāku koordināciju un saskaņotību, un uzsver iespēju kopīgai ES un tās dalībvalstu attīstības palīdzības programmēšanai.

Eiropas vienprātība par ES attīstības politiku

ES attīstības politika balstās uz 2017. gadā apstiprināto Eiropas vienprātību par ES attīstības politiku ([European Consensus on Development](#)), kas uzskatāma par pirmo visaptverošu dokumentu, kas nodrošina vienotu pamatu mērķiem, vērtībām un principiem Eiropas Komisijas un 27 dalībvalstu īstenotajai attīstības politikai. Jaunais attīstības sadarbības dokuments aizstāja 2006. gadā pieņemto Eiropas Vienprātības attīstības sadarbībai un 2011. gadā pieņemto Pārmaiņu programmu (*Agenda for Change*).

Vienprātība balstās piecās ANO Dienaskārtības 2030 prioritātēs (*5P – people, planet, prosperity, peace and partnership*):

cilvēki (cilvēkkapitāla attīstība un cieņpilnas dzīves nodrošināšana);

labklājība (iekļaujoša un ilgtspējīga izaugsme un nodarbinātība);

planēta (vides aizsardzība, resursu pārvaldība un klimata pārmaiņu risināšana);

miers un miermīlīga sabiedrība, laba pārvaldība, likuma vara un cilvēktiesības visiem, migrācijas un mobilitātes jautājumi;

partnerība – visu iesaistīto pušu (valstu, pašvaldību, privātā sektora, pilsoniskās sabiedrībās u.c.) sadarbība visos līmeņos.

ES finanšu instrumenti un finansējuma iespējas

ES palīdzība tiek sniegta, izmantojot Eiropas Komisijas ārējām darbībām paredzētos noteiktus finanšu instrumentus. Galvenais ES ārējās darbības finanšu instruments 2021.-2027. gadā ir Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments (NDICI) jeb Eiropa pasaulē instruments. Tas ir saskaņotāks un elastīgāks instruments, kas ļaus būt stratēģiskākiem un labāk reaģēt uz ES interesēm un prioritātēm globālajā politikas ietvarā, ES reģionālajām un kontinentālajām stratēģijām, tematiskajiem rīcībpolitikas dokumentiem un ES starptautiskajām saistībām. Tas ir nozīmīgs, arī ņemot vērā COVID-19 pandēmijas smago ekonomisko un sociālo ietekmi visā pasaulē. NDICI Eiropa pasaulē instruments iedalīts trīs galvenajos pilāros:

Ģeogrāfiskās programmas veicinās partnerības, sadarbojoties ar partnervalstīm tādos reģionos kā Eiropas Kaimiņattiecību politikas reģions, Āfrika lejpus Sahārai, Āzijas un Klusā okeāna reģions, kā arī Amerikas un Karību jūras reģions. Ģeogrāfiskās programmas koncentrēsies galvenokārt uz nacionālo līmeni, kā arī reģionāli un tādām jomām kā, piemēram, uz labu pārvaldību, iekļaujošu izaugsmi, klimata un vides jautājumiem, nabadzības izskausanu, cīņu pret nevienlīdzību, noturību (*resilience*), konfliktu novēršanu un cilvēku attīstību u.c.

Tematiskās programmas finansēs darbības, kas saistītas ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem globālā līmenī, tostarp atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tādēļ tematiskajās programmās galvenā uzmanība tiks pievērsta cilvēktiesībām un demokrātijai, pilsoniskajai sabiedrībai, stabilitātei un mieram, kā arī tādām globālām problēmām kā veselība, izglītība un apmācība, sievietes un bērni, darbs, sociālā aizsardzība, kultūra, migrācija un klimata pārmaiņas.

Ātrās reaģēšanas darbības krīžu pārvarēšanai, konfliktu novēršanai un miera veidošanai. Šajā sadaļā finansēto darbību mērķis ir stiprināt krīzes skarto valstu noturību, sasaistīt humānās palīdzības un attīstības darbības un risināt ārpolitikas vajadzības un prioritātes.

Saskaņā ar instrumenta elastīgo dabu atvēlēti arī finanšu līdzekļi dažādiem neparedzamiem notikumiem, piemēram, krīzes un pēckrīzes situācijām.

<https://www.mfa.gov.lv/lv/es-attistibas-sadarbibas-politika>